ΜΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΙΩΤΙΣΣΑ ΛΑΜΠΡΥΝΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΝ 19ον ΑΙΩΝΑ

ΚΑΤΕΛΙΠΕ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙΟΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ

Γράφει ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΟΤΣΙΑΝΟΣ

Δεν είναι καθόλου γνωστό ένα γεγονός εντυπωσιακό, σημαδιακό, ιστορικό θάλεγα. Ότι μια Χαλκιδικιώτισσα έλαμψε σα φωτεινό αστέρι και μεσουράνησε στο κοινωνικό στερέωμα της Αθήνας, στις αρχές ως τα μέσα του 19ου αιώνα.

Πρόκειται για την Τριανταφυλλιά Παπακυρίτση, χήρα Ιωάννου Παυλίδου, σύζυγο του Δημητρίου Κριεζή.

Η Τριανταφυλλιά, γέννημα του Πολύγυρου, κατάγονταν εκ μητρός από την Αρναία, συγγενικές της δε οικογένειες στον Πολύγυρο ήταν: της Τριανταφυλλιάς Γεωργάκη, Αικατερίνης Παπαστάμου, Αδριανής Μαρέτη, Μαριγώς Παπακυρίτση, Μιχαήλ Συκιώτη και Χάϊδως Γαλανού. Από την μητέρα της πάλι είχε συγγενείς στην Λιαρίγκοβη – την τωρινή Αρναία – τις οικογένειες του Κυριαζή Μαυρουδή. του Παντελή Γεωργίου και της Χάϊδως Ιωάννου.

Παντρεύεται η Τριανταφυλλιά τον Ιωάννην Παυλίδη, πλούσιο έμπορο, από τον Πολύγυρο και δίδει σ' αυτόν σαν προίκα πολλά κτήματα, που αργότερα όμως κατασχέθηκαν από το Τουρκικό Δημόσιο – όταν κατέφυγε στην Ελλάδα και απέκτησε την ελληνικήν υπηκοότητα – πουλήθηκαν σε πλειστηριασμό και αγοράσθησαν από Πολυγυρινούς.

Λίγο αργότερα, μετά τον γάμο, το πλούσιο ανδρόγυνο φεύγει από την Θεσσαλονίκη όπου ζούσε, εγκαθίσταται στην Αθήνα, την πρωτεύουσα της Ελεύθερης Ελλάδας, χωρίς όμως να κλείσει και το σπίτι του στη Θεσσαλονίκη.

Μπαίνει αμέσως στον κύκλο της ανώτερης κοινωνίας των Αθηνών που την ελάμπρυναν μορφές καθαγιασμένες από το Ελληνικό 21 ή απόγονοί τους.

Η Τριανταφυλλιά Παυλίδη υψηλή, επιβλητική, με λυγερή κορμοστασιά καθώς ήταν, κυριάρχησε αμέσως στους κύκλους της τότε αριστοκρατίας των Αθηνών. Ντυμένη πάντα περίφημα – είτε φορούσε τα «ευρωπαϊκά» είτε τις ντόπιες ενδυμασίες – φάνταζε πρώτη και καλλίτερη στις ανακτορικές δεξιώσεις, τόσο επί Όθωνος όσο και επί Γεωργίου του Αου.

Και φάνταζε τόσο πολύ ώστε λέγεται ότι η βασίλισσα Αμαλία την ζήλευε για την ωραία της εμφάνιση, τις πολυτελείς αμφιέσεις της και προ παντός για τα κοσμήματά της.

Σε μια από τις δεξιώσεις αυτές γνώρισε και τον ναύαρχο Δημήτριο Κριεζή που τον οποίο αργότερα – μόλις απέθανε ο Παυλίδης – τον παντρεύεται, αντίθετα προς την επιθυμία του μακαρίτη που εκφράζεται ρητά στη διαθήκη του «να παραμείνη εν χηρεία».

Ποιός ήταν αυτός ο Δημήτριος Κριεζής; Γόνος της επιφανούς υδραϊκής οικογένειας της οποίας πολλά μέλη διακρίθηκαν και στους επαναστατικούς αγώνες του 21 και μετέπειτα. Γιός τοῦ ναύαρχου Αντωνίου Κριεζή, ήρωα του αγώνα της Παλιγγενεσίας και πρωθυπουργού, πολλά χρόνια επί Όθωνος. Και ο ίδιος ο Δημήτριος Κριεζής έγινε υποναύαρχος αρχηγός της μοίρας θωρηκτών και εχρημάτισε και υπασπιστής του Γεωργίου του Αου.

Δεν αντέχω εδώ στον πειρασμό, σκιαγραφώντας το πορτραίτο της περίφημης αυτής Τριανταφυλλιάς, να μη προσθέσω και την πινελιά αυτή.

Όταν η Τριανταφυλλιά ήταν στις δόξες της, σπούδαζαν στην Αθήνα, δύο και μοναδικοί φοιτητές από την Χαλκιδική. Ο Ιωάννης Τραγανός από τον Πολύγυρο, φιλολογία και ο Δ. Πετρίτσης από τα Βραστά, οδοντιατρική.

Το κοσμικό πλουσιόσπιτο της Τριανταφυλλιάς ήταν πάντα ανοιχτό για τα δύο πατριωτάκια της. Τα δεχότανε η ίδια, τα περιποιόταν, τα «φίλευε» και όχι λίγες φορές, με διακριτικό και ευγενή τρόπο, ενίσχυε το φτωχικό τους φοιτητικό βαλάντιο. Ο βρασταμινός μάλιστα, που τον διέκρινε ικανότητα αφηγηματική και είχε πηγαίο χιούμορ και θυμοσοφία, ήταν τακτικά προσκεκλημένος στα γεύματα και στις δεξιώσεις της Τριανταφυλλιάς. Και τότε ο «πατριώτης της ο παραμυθάς», όπως τον αποκαλούσε η Τριανταφυλλιά, άρχιζε να διηγείται αναμνήσεις από το χωριό του, περιπέτειες πραγματικές και φανταστικές, ανέκδοτα και αιχμαλώτιζε με την γοητεία του το ακροατήριό του[1].

Στα 1882 η ωραία Τριανταφυλλιά, υποκύπτει στην κοινή μοίρα των ανθρώπων και πεθαίνει.

Προηγουμένως όμως, και συγκεκριμένα στις 30 Ιανουαρίου του 1868, η «Τριανταφυλλιά πρώην Ιωάννου Παυλίδου, νυν δε Δημητρίου Κριεζή» συντάσσει την με αριθμό 128/1868 Διαθήκην της[2] στο σπίτι της στην οδό Προαστείου, στην σημερινή Εμμανουήλ Μπενάκη.

Με την «τελευταίαν αυτήν βούλησίν της» ιδρύει το «Κληροδότημα Τριανταφυλλιάς και Ιωάννου Παυλίδου», σπουδαίο εκτός της ηθικής πλευράς, αλλά και από την υλική.

Η περιουσία της Τριανταφυλλιάς ήταν σημαντική και απετελείτο από ακίνητα και κινητά (τιμαλφή, έπιπλα κ.λ.π.). Τμήμα της ήταν επενδυμένο σε μετοχές της Εθνικής Τραπέζης και σε ομολογίες των Εθνικών Δανείων.

Με την διαθήκην της αυτή η Τριανταφυλλιά Παυλίδου – Κριεζή α) εκληροδότησε 25.000 χρυσές δραχμές στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών β) άφησε πλούσιες δωρεές σε όλα τα φιλανθρωπικά καταστήματα των Αθηνών, στο φτωχοκομείο Θεσσαλονίκης και στους φυλακισμένους της Θεσσαλονίκης και από εκατό δραχμές στις συγγενικές της οικογένειες που αναφέραμε πιο πάνω γ) στο «κληροδότημα Τριανταφυλλιάς και Ιωάννου Παυλίδου», όρισε ότι με τμήμα της περιουσίας της – που η αξία του αναλογούσε σε 35.000 χρυσές δραχμές – νά σπουδάζουν υπότροφοι Μακεδόνες και κατά προτίμησιν συγγενείς της, εάν «είχον τα προσόντα καλού σπουδαστού» δ) όρισε επίσης να κατατεθούν στην Εθνική Τράπεζα 30.000 χρυσές δραχμές για να μισθοδοτούνται από τους τόκους ένας δάσκαλος και μιά δασκάλα στον Πολύγυρο.

Αναρωτιέμαι: τί να έγινε το κληροδότημα αυτό; Εξανεμίστηκε και η περιουσία αυτή; Καταχωνιάσθηκε και πού;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Από τις προς εμέ αφηγήσεις του σε βαθύτατο γήρας αποθιώσαντος Πέτρου Γκλάβα· όπως του τα διηγήθηκε ο Ιωάννης Τραγανός.

(2) Αντίγραφο της διαθήκης αυτής έχω στα χέρια μου. Από το περιεχόμενο της πήρα πολλά στοιχεία της βιογραφίας αυτής.

Η αλληλογραφία μας

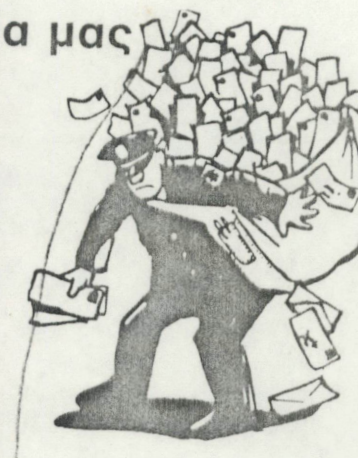

Ο πολυγραφότατος συγγραφέας και ερευνητής Χαλκιδικιώτης κ. Στεφ. Κότσιανος, δικηγόρος, εκτιμώντας τον αγώνα μας για το πολιτιστικό ανέβασμα του τόπου, μας έστειλε επιστολή, που μέρος της παραθέτουμε στη συνέχεια και μία εργασία με θέμα: «Μιά χαλκιδικιώτισσα λάμπρυνε την κοινωνία της Αθήνας τον 19ο αιώνα – Κατέλιπε και σπουδαίον κληροδότημα» που δημοσιεύομε σε άλλες στήλες της εφημερίδας μας.

Ο κ. Κότσιανος θα μας τιμήσει και θάναι μαζί μας μία από τις μέρες των Σωκρατείων (22–29 Ιουλίου) και θα κάνει, ομιλία με θέμα: «Σκόρπιες ματιές στην ιστορία της Λιαρίγκοβης από άγνωστα κι ανέκδοτα έγγραφα του 19ου αιώνα».

Αγαπητοί Κύριοι,

Σας εσωκλείω μια μικρή εργασία μου που φέρει τον τίτλο «Μια Χαλκιδικιώτισσα λάμπρυνε την κοινωνία της Αθήνας τον 19ο αιώνα», για να καταχωρηθεί – αν το εγκρίνετε – στην πράγματι έγκριτη εφημερίδα «Αντίλαλοι της Αρναίας» In Memoriam μιας καταπληκτικής φυσιογνωμίας της Τριανταφυλλιάς Παυλίδου – Κριεζή, που είλκε την καταγωγήν της από την Αρναία.

Άγνωστη και αγνοημένη ως τα τώρα η Τριανταφυλλιά αυτή, άρχισε να εμφανίζεται, να βγαίνει σιγά – σιγά στην επιφάνεια, να αναδύεται θάλεγα, με την έρευνά μου στο θέμα των κληροδοτημάτων της Χαλκιδικής και να παίρνει τη μορφή μιας μεγάλης και φωτεινής προσωπικότητας, με κύριο γνώρισμα τη λεβεντιά, που χαρακτηρίζει ανέκαθεν – χαρακτηρίζει και σήμερα– τους Λιαριγκοβινούς.

★★★

Μας συγκίνησε ιδιαίτερα και μας έδωσε θάρρος για τη μελλοντική πορεία των προσπαθειών μας, με γνώμονα και οδηγό πάντα τους σκοπούς της εταιρείας μας, η επιστολή που λάβαμε από τον αξιότιμο κ. Χρ. Κοκκινίδη, δικηγόρο Δράμας. Η επιστολή – σχόλιο αναφέρεται στο κύριο άρθρο της προηγούμενης εφημερίδας μας (φύλλο 67ο Απρίλιος 1984).

«Από αναδημοσίευση στην εφημερίδα «Δραμινή» διάβασα το άρθρο της εφημερίδας σας «Η Δημοκρατία στον Τοίχο» και δεν άντεξα στην πίεση της επιθυμίας να σας συγχαρώ θερμά και να σας διαβεβαιώσω ότι το άρθρο αυτό εκφράζει το Πανελλήνιο και ανεβάζει το επίπεδο της Δημοκρατίας και του πολιτισμού.

Με την ευκαιρία σας γνωρίζω ότι εδώ στη Δράμα, με πρωτοβουλία του Δημοτικού Συμβουλίου και του Δημάρχου, αλλά και άμεση ανταπόκριση όλων των κομμάτων, συστήθηκε διακομματική επιτροπή, που διαμόρφωσε κανονισμό συμπεριφοράς των κομματικών δραστηριοτήτων, με σκοπό την πολιτισμένη ατμόσφαιρα και τη μείωση ρύπανσης και ηχορύπανσης της πόλης».

Στη συνέχεια ο επιστολογράφος απαριθμεί τα ληφθέντα μέτρα για τη μείωση ρύπανσης και ηχορύπανσης και επισημαίνει, συμπερασματικά, ότι η πιστή εφαρμογή τους θα ανεβάσει όχι μόνο το πολιτιστικό επίπεδο, αλλά και τη σωστή λειτουργία της Δημοκρατίας.

ΑΦΙΚΑ

Λαογράφος Αρναίας

ΤΡΟΦΕΣ

την εποχή είναι και τα πέτκα.

Η κατασκευή τους γίνεται με λευκό αλεύρι και γάλα Βάζουμε και μερικά αυγά. Αφού ανακατωθούν καλά και ζυμωθούν κόβουμε μικρά κομματάκια ζύμη, την τοποθετούμε πάνω στο πλαστήρι, παίρνουμε τον γκλόστρη ή πλάστρη και ανοίγουμε φύλλα.

Μετά παίρνουμε ένα κοφτερό μαχαίρι και κόβουμε σε μικρά τρίγωνα ή τετράγωνα κομματάκια το πέτουρο. Τα απλώνουμε στον ήλιο για να στεγνώσουνε.

Αφού στεγνώσουνε καλά τα μαζεύουμε σε σακκουλάκια πάνινα ή κουτιά για τον χειμώνα.

Η παραπάνω κατασκευή των πέτκων γίνεται το καλοκαίρι. Τρώγονται από όλη την οικογένεια.

Σήμερα λίγες οικογένειες φτιάχνουν πέτκα, γιατί υπάρχουν στο εμπόριο άλλα ζυμαρικά.

Γλυκά και ξυνά τραχανά

Αυτά κατασκευάζονται ακόμα και σήμερα. Έτσι λοιπόν δεν θα τα περιγράψουμε γιατί είναι σε όλους πασίγνωστα. Απλώς σας τα υπενθυμίζουμε.

Το ριζόγαλο

Το ριζόγαλο το τρώνε όλοι μικροί και μεγάλοι. Σήμερα το συναντούμε πολύ συχνά στα ζαχαροπλαστεία και τα γαλακτοπωλεία.

Παλιότερα αν δεν είχες γίδα δικιά σου ριζόγαλο δεν έτρωγες. Έτρωγες μόνο το Πάσχα.

(Συνεχίζουμε με τα επιδόρπια)